

**Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи
в закладах освіти Чернівецької області
у 2021/2022 навчальному році**

***П.С.Старовойт,**
завідувач НМЦ виховної роботи
та позашкільної освіти ІППОЧО*

Відповідно до статті 15 **Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-ІХ** у закладах освіти виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу і має ґрунтуватися на загальнолюдських, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини громадянина тощо.
Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Пандемія COVID-19 змінила наше звичне життя. Тому, зараз завдання вчителя – не просто навчити, дати знання з певного предмета, забезпечити виконання навчальної програми, а заспокоїти, порадити, дати життєві орієнтири. Виховання – це наскрізний процес, який формує цінності, здатність справлятися з невизначеністю та складністю, уміння вчитися, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і дипломатично вирішувати конфлікти.

**Нормативною базою для організації виховної діяльності
в освітніх закладах є:**

Конституція України;

Конвенція про права дитини (ратифікована Постановою ВР від 27.02.91 № 789-ХІІ);

Закони України:

«Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-ІХ;

«Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-ІІІ;

«Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-ВІ;

«Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» від 09.04.2015 № 314-ВІІІ;

«Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років» від 09.04.2015 № 315-ВІІІ;

«Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09.04.2015 № 317-ВІІІ;

«Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-ВІІІ.

Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є: єдність навчання, виховання та розвитку (ст. 6 Закону України «Про освіту»).

Виховання органічно поєднане з процесом навчання дітей, опанування основами наук, багатством національної і світової культури.

У Новій українській школі виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу у закладах освіти (ст. 15 Закону України «Про повну загальну освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>) і має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина, принципах, визначених Законом України «Про освіту», та спрямовуватися на формування:

відповідальних та чесних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству;

поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина; нетерпимості до приниження честі та гідності людини, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якою ознакою;

патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, нематеріальної культурної спадщини Українського народу, усвідомленого обов'язку захищати у разі потреби суверенітет і територіальну цілісність України;

усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення, проявів корупції та порушень академічної доброчесності;

громадянської культури та культури демократії;

культури та навичок здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля;

прагнення до утвердження довіри, взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;

почуттів доброти, милосердя, толерантності, турботи, справедливості, шанобливого ставлення до сім'ї, відповідальності за свої дії;

культури свободи та самодисципліни, відповідальності за своє життя, сміливості та реалізації творчого потенціалу як невід'ємних складників становлення особистості.

Єдність навчання, виховання і розвитку учнів забезпечується спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу.

Характер виховання повинен передбачати глибоке розуміння вихователем природи вихованців, їх індивідуальних рис і можливостей, поваги до особистості дитини, постійно дбати про її гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва у навчально-виховному процесі.

Успіх виховного процесу залежить від відносин між вчителем і учнем, які повинні будуватися на основі співдружності, співробітництва і ділового партнерства.

Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані:

поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу; настановленням і особистим прикладом утверджувати

повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; захищати здобувачів освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм фізичного та психічного насильства, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувачів освіти, запобігати вживанню ними та іншими особами на території закладів освіти алкогольних напоїв, наркотичних засобів, іншим шкідливим звичкам тощо (ст.54 Закону «Про освіту»).

Освітні заклади за основу у виховній діяльності беруть **національно-патріотичне виховання дітей та молоді:**

- реалізують положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру “Сокіл” (“Джура”) та план заходів з його реалізації (з нормативними матеріалами зазначеної гри можна ознайомитись за посиланням <http://ukrjuntur.org.ua/sokil-dzhura/metodychni-rekomendatsii-hry-sokil-dzhura.html>);

- створюють сприятливі умови, встановлені на законодавчому рівні, для діяльності молодіжних організацій, насамперед для розвитку пластового руху в Україні та Спілки Української Молоді, що відновили свою діяльність в Україні із здобуттям незалежності. Наказ, яким також затверджені Заходи, розміщено на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України за посиланням <https://mon.gov.ua/ua> у розділі «Законодавство». Нормативно-правова база з питань національно-патріотичного виховання розміщено за наступним посиланням <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/natsionalno-patriotichne-vihovannya-ditey-ta-molodi/>.

У 2021/2022 н.р. продовжуємо роботу за програмою «Нова українська школа» у поступі до цінностей», яка розглянута та затверджена Вченими Радами Інституту проблем виховання (протокол № 6 від 02 липня 2018 року) та Інституту модернізації змісту освіти (протокол № 7 від 26 вересня 2018 року). **Режим доступу :** <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>.

З метою вивчення та популяризації кращого педагогічного досвіду, в тому числі з питань національно-патріотичного виховання на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» розміщено банк даних досвіду виховної роботи (<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/bank-dosvidu-vihovnoyi-roboti/>). При плануванні виховної роботи з національно-патріотичного напрямку пропонуємо використовувати методичні матеріали Українського інституту національної пам'яті <https://www.memory.gov.ua/methodic-materials>.

Зміни, що відбуваються в сучасній освіті, спонукають нас до розуміння надважливості цінностей громадянської освіти. Усе більше звертаємося до понять, що лежать в основі побудови навчання на цінностях: відповідальність, рівність, права людини, демократія, повага до різноманіття, повага до людської гідності. Усе глибше обговорюємо їх практичне значення

й користь, приходимо до спільного розуміння їхньої сутності, усвідомлюємо, чому вони важливі для кожного громадянина.

Сьогодні в нашій державі відбуваються інтеграційні процеси, пробуджується громадянська і громадська ініціатива, стають популярними європоцентризм та волонтерство. Ці ідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця відбуваються на тлі сплеску інтересу й прояву патріотичних почуттів до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.

В арсеналі діяльності з національно-патріотичного виховання підростаючого покоління є багато засобів і методів впливу. Однак головне — це включення кожної особистості в конкретну діяльність з творення й примноження багатства і краси своєї Вітчизни.

Виховні заходи патріотичного спрямування, зокрема в он-лайн форматі, мають проводитись із максимальним залученням учнів до їх підготовки. Проведення виховних заходів в сучасних реаліях мають показати наявність сильних стимулів, до яких необхідно наближати молодих людей шляхом використання нетрадиційних і розвитку традиційних педагогічних технологій. Найбільш дієвим методом має стати залучення учнів до різнопланової військово-патріотичної, волонтерської діяльності, що дасть змогу перетворити знання, одержані на уроці, на норму поведінки, на особисті переконання кожного учня.

Заступникам директорів з виховної роботи освітніх закладів розробити заходи щодо відзначення 30-річчя Незалежності України. Заходи провести з вересня по грудень 2021 року.

Рекомендуємо провести в освітніх закладах області

Тиждень незалежності

Головною метою його має бути:

- вивчення основних засад демократичного та суспільного ладу України, її досягнень за останні роки;
- закріплення знань про державну символіку (Герб, Прапор, Гімн, Основний Закон України – Конституцію); про такі поняття та категорії, як народ, нація, етнос, держава, громадянин, громадянські права та обов'язки;
- зміцнення громадянських та патріотичних якостей учнів;
- формування ціннісного ставлення до держави, суспільства, мови, сім'ї, самого себе; почуття особистої відповідальності за долю своєї держави та українського народу.

При цьому варто зазначити, що із проголошенням незалежності Україна почала брати активну участь у міжнародних відносинах як повноправний суб'єкт міжнародного права. Основні принципи зовнішньої політики України визначені в Декларації про державний суверенітет України (1990), ухвалених Верховною Радою «Основних напрямках зовнішньої політики України» (1993), в Конституції України (1996).

Як свідчить історія, із тисяч народів і народностей світу лише 200 виросли в нації – створили свої держави й домоглися визнання світової спільноти, серед них – Україна.

Рекомендуємо такі форми роботи:

Флешмоб «30 добрих вчинків школяра» - кожен учень, навіть перебуваючи вдома під час карантину, може зробити 30 добрих справ: допомогти батькам, зробити зарядку, приготувати вечерю, написати повідомлення/лист дорогій людині, запропонувати допомогу тому, хто потребує, будь-що... Всі добрі справи учні записують і надсилають у спільний чат, із фото, відео.

Флешмоб «Хто ми є у світі?» - кожен з учасників робить тематичну фотографію до Дня Незалежності і публікує її в своєму аккаунті в одній із соцмереж із хештегом: Хто ми? Вимога єдина – фотографія має показати особисті переконання і виражати патріотизм.

Закон України «Про освіту», зокрема стаття 53, визначає право здобувачів освіти на захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти. Ресурс доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Кабінет Міністрів України 30 травня 2018 року постановою № 453 затвердив Державну соціальну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року.

Метою Програми є забезпечення послідовної імплементації положень Конвенції ООН про права дитини, розбудови ефективної системи захисту прав та інтересів дитини на рівні територіальної громади в умовах децентралізації, створення дружнього до дітей середовища відповідно до міжнародних стандартів та пріоритетів Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016-2021 роки), а також досягнення Цілей Сталого Розвитку, затверджених Резолюцією Організації Об'єднаних Націй 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», у частині дотримання прав дітей.

Особливого значення набуває проблема всебічної етнічної просвіти і прищеплення навиків толерантної взаємодії через мережу освітніх закладів усіх рівнів, оскільки цей шлях є найбільш ефективним засобом. Доцільно звернути увагу на наскрізний інтегрований курс «Культура добросусідства».

25 травня 2020 року Указом Президента України схвалена **НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ** розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі за № 195/2020. Національна стратегія розроблена на основі аналізу сучасного стану освітнього середовища та забезпечення охорони життя і здоров'я учасників освітнього процесу і ґрунтується на тому, що учні повинні оволодіти знаннями, уміннями, навичками, способами мислення стосовно:

- створення і підтримки здорових та безпечних умов життя і діяльності людини як у повсякденному житті (у побуті, під час навчання та праці тощо), так і в умовах надзвичайних ситуацій;
- основ захисту здоров'я та життя людини від небезпек, оцінки існуючих ризиків середовища та управління ними на індивідуальному рівні.

Конвенція ООН про права дитини вказує на те, що кожна дитина в усьому світі має право жити, рости і бути захищеною від усіх форм насилля.

Насильство над дітьми - актуальна проблема, яка стала очевидною лише протягом останніх двадцяти років і ставить під загрозу глобальний розвиток людства. Коли діти стають свідками або жертвами емоційного, сексуального чи фізичного насилля, це завдає шкоди їх здоров'ю, добробуту та майбутньому. Проблема насильства стосується не лише окремих дітей або сімей, а є загрозою сталому розвитку суспільства в цілому.

Тому виникає необхідність захистити, убезпечити особистість, попередити наслідки впливу на неї несприятливих факторів та чинників. Особливо актуальною є ця проблема для освітнього закладу - соціального середовища, що складається із сукупності матеріальних ресурсів, психологічних факторів, міжособистісних відносин і суттєво впливає на перебіг у ньому життєдіяльності учня.

Таким чином, принцип запобігання та реагування на насилля, жорстоке поводження та експлуатацію дітей має бути ключовим в організації освітнього процесу закладів освіти.

Власне цей принцип домінує при створенні **безпечного освітнього середовища**, сутність якого полягає у наявності необхідних умов для навчання та праці; комфортній міжособистісній взаємодії, що сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів і батьків; відсутності будь-яких проявів насильства та забезпеченні достатніх ресурсів для їх запобігання; дотриманні прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

У листі від 14.08.2020 р. №1/9-430 Міністерство освіти і науки України рекомендувало керівникам закладів освіти сприяти практичному впровадженню концепції «Безпечна і дружня до дитини школа».

Детальну інформацію та інструкцію щодо впровадження та ефективного використання онлайн-інструменту можна знайти за посиланням <http://scfs.multycourse.com.ua/ua/>.

Для підвищення готовності педагогічних працівників до створення безпечного освітнього середовища закладами післядипломної педагогічної освіти включено до програм підвищення кваліфікації заступників директорів з виховної роботи, педагогів-організаторів, вихователів навчальні теми з питань компетентнісного навчання і створення безпечного і дружнього до дитини освітнього середовища:

онлайн-курс «Безпечна і дружня до дитини школа» (дистанційна форма

навчання, обсяг 20 год., <http://scfs.multycourse.com.ua/ua/>);

онлайн-система «Експрес-оцінювання закладу освіти» відповідно до концепції БДДШ (<http://express.autta.org.ua/>);

навчальний модуль «Основи формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентності учнів» (очно-дистанційна форма навчання, обсяг 105 год., <https://is.gd/d6ZHyj>);

типова програма очного тренінгу для вчителів «Вчимося жити разом» (очна форма навчання, обсяг 24 год., <https://is.gd/vKHUI3>);

навчальний модуль «Методика компетентісного навчання за інтегрованим курсом «Я досліджую світ» (очно-дистанційне навчання, обсяг 36 год., <https://is.gd/Поqn6X>);

онлайн-курс «Основи здоров'язбережної компетентності» (дистанційна форма навчання, обсяг 60 год., <http://multycourse.com.ua/ua/>);

онлайн-курс «Вчимося жити разом» (дистанційна форма навчання, обсяг 30 год., <http://lt.multycourse.com.ua/ua/>);

онлайн-курс «Освіта на основі життєвих навичок» (дистанційна форма навчання, обсяг 24 год., <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/>);

освітня програма «Базові навички медіатора/медіаторки в закладах освіти. Створення та координація діяльності служби порозуміння з числа учнів та учениць для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» (<http://bit.ly/36hJTft>).

19 січня 2019 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. № 2657-VIII.

З метою створення безпечного освітнього середовища в закладах освіти наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 за № 11/34394, затверджено Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядок застосування заходів виховного впливу.

Ресурс доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text>

Єдність навчання, виховання і розвитку учнів забезпечується спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу.

Сім'я є й залишається природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, її матеріального забезпечення та несе відповідальність за створення належних умов для цього. Саме вона має виступати основним джерелом матеріальної та емоційної підтримки, психологічного захисту, засобом збереження й передачі з національно-культурних і загальнолюдських цінностей наступним поколінням. Слід зазначити, що в Україні основні підходи до осмислення й реалізації прав дітей, визначених міжнародним і вітчизняним законодавствами, протягом останнього часу істотно змінилися. Це пов'язано з посиленням уваги з боку держави до інтересів дітей, удосконаленням механізму контролю за дотриманням чинного законодавства у сфері охорони дитинства, розвитком інституцій соціально-правового захисту дітей та багатьма іншими факторами. Із інформацією щодо захисту прав дітей в

Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права можна знайти за посиланням: https://minjust.gov.ua/m/str_19188.

У свою чергу, питання запобігання та виявлення випадків жорстокого поводження з дітьми регулюється **Законом України «Про охорону дитинства»**, де **статтею 10** визначено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, закладах освіти та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості та виключають приниження честі й гідності дитини <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/ed20120601>

Регулювання батьківської відповідальності за виховання є актуальними в сучасних умовах, ці питання унормовані в таких нормативно-правових актах України **щодо прав, обов'язків та відповідальності батьків за виховання дітей:**

- Закон України «Про освіту», стаття 55. Права та обов'язки батьків здобувачів освіти;
- Закон України «Про охорону дитинства», стаття 12. Права, обов'язки та відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини;
- Цивільний кодекс України, стаття 1179. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення, стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей;
- Кримінальний кодекс України, стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- Сімейний кодекс України, стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав, тощо.

Поруч із **булінгом** (цькуванням) великою проблемою в Україні є **домашнє насильство**. З метою виконання законодавчих вимог **Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229**, (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>) Методичні рекомендації щодо формування у дітей та молоді нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства як порушення прав людини, адресовані усім фахівцям, які працюють з дітьми та молоддю (лист МОН від 18.05.2013 № 1/11-5480).

Профілактика кримінальних правопорушень спонукає до формування правової культури учнів, виявлення та усунення причин і умов, які сприяють учиненню дітьми злочинів, подоланню девіантної поведінки.

Рекомендуємо:

- ❖ проаналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну

роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки;

❖ провести інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки, сприяти в організації позакласної зайнятості цієї категорії дітей;

❖ налагодити міжвідомчу взаємодію з підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України, службами у справах дітей, соціальними службами для сім'ї, дітей та молоді тощо.

Інтернет відіграє важливу роль в житті сучасного учня. Адже ця глобальна мережа - необмежений ресурс, який використовують як для навчання, так і для відпочинку та спілкування з друзями. Але Інтернет може бути небезпечним та становити певний ризик, особливо для дітей.

Для профілактичної роботи стане в нагоді шкільний урок **«Інтимне селфі в Інтернеті - жарт чи небезпечний ризик?»**, який акцентує увагу на випадках підліткового секстингу та онлайн-грумінгу - сумних реальностях для України; як діти все частіше потрапляють у ситуації, коли їх фото безконтрольно розповсюджуються в Інтернеті. Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/rozrobka-shklnogo-yroky-na-temy-bezpeki-pdltkv-vd-seksyalnih-rizikv-v-merezh-nternet.pdf>

Рекомендуємо скористатися методикою **«Самоорганізований освітній простір (СООП)»**, яка допомагає учнівській молоді організувати роботу так, щоб убезпечитися від фейків та отримати лише корисну для себе інформацію. Використання СООП в освітньому процесі допоможе учням сформувати навички інформаційної комунікації, навчатися працювати в команді, критично мислити, логічно обґрунтовувати свою позицію, розвивати лідерські якості тощо. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/vihovna-robota-shvaleni-rukopisi/>

Орієнтовний перелік тем для роботи з учнями:

- ❖ Як протистояти тиску та відстоювати власну позицію.
- ❖ Моя поведінка в конфлікті/небезпечній ситуації.
- ❖ Як будувати стосунки з однолітками.
- ❖ Правила безпеки в Інтернеті.
- ❖ Вчимося розуміти один одного.
- ❖ Як адаптуватися до нових умов/незнайомої ситуації.
- ❖ Насильство. Як його уникнути?
- ❖ Взаєморозуміння – гарантія твоєї безпеки.
- ❖ Маніпуляції та захист від них.
- ❖ Для чого потрібна конкуренція в групі?
- ❖ Вчимося довіряти один одному.
- ❖ Безпечна школа. Маски булінгу.
- ❖ Конфлікт і взаємодія

Орієнтовний перелік тем для роботи з батьками:

- ❖ Булінг у школі: як діяти батькам?
- ❖ Школа, батьки, діти – як сформувати взаємини?

- ❖ Безпечний Інтернет.
- ❖ Як спілкуватися з власною дитиною? (Мистецтво ефективного спілкування з дитиною).
- ❖ Попередження насильства, жорстокості в сім'ї або дитинство починається з любові.
- ❖ Як правильно подолати свою та чужу агресію?
- ❖ Методи позитивної дисципліни.
- ❖ Як навчитися довіряти власній дитині або поговоримо про довіру.
- ❖ П'ять шляхів до серця дитини.
- ❖ Поняття безпеки. Безпека освітнього середовища
- Орієнтовний перелік тем для роботи з педагогами:**
- ❖ Цькування у школі: як лікувати клас від булінгу.
- ❖ Особливості підтримки дітей і їхніх сімей у ситуації домашнього насильства.
- ❖ Законодавство з питань протидії насильству над дітьми.
- ❖ Як уникати конфліктів з учнями?
- ❖ Педагогіка партнерства.
- ❖ Як подолати агресію учнів?
- ❖ Як згуртувати/здружити колектив?
- ❖ Майстерність педагогічного спілкування.
- ❖ Безпечне освітнє середовище.
- ❖ Принципи захисту особистих даних учнів, їх зображень.

Принадібно інформуємо, що **Міністерство внутрішніх справ України запустило у Telegram чат-бот «ДійПротиНасильства» щодо протидії домашньому насильству**, який надасть максимально вичерпну інформацію про домашнє насильство, підтримку та допомогу в цьому питанні.

За допомогою чат-боту можна:

викликати служби допомоги (поліцію і швидку);

переадресувати на спеціалістів безоплатної правової допомоги, які своєю чергою нададуть юридичну консультацію в онлайн-режимі;

надати контакти інших служб допомоги;

роз'яснити, що таке домашнє насильство та як протидіяти цьому явищу, повноваження органів і установ, які здійснюють заходи з попередження домашнього насильства.

Міністерство освіти і науки зосереджує увагу на виконанні органами та закладами освіти в межах компетенції Плану заходів з реалізації Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 р. № 1335-р. Ресурс доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-a1335r>

- ❖ Варто зазначити, що кількість правопорушень проти дітей зросла на майже 20% у 2020 році порівняно з 2019. Понад 5,2 тис дітей постраждали від злочинів. На 37% зросла кількість дітей, які постраждали від насильницьких дій сексуального характеру, зокрема зґвалтування.

Зауважуємо, що профілактичний облік дітей здійснюється відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ від 19.12.2017 № 1044, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07 червня 2018 р. за № 686/32138 (в редакції наказу Міністерства внутрішніх справ № 488 від 25.06.2020) «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України».

- ❖ Профілактичний облік дітей - комплекс заходів із взяття на облік, наповнення та підтримання в актуальному стані баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС, стосовно дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота. Ресурс доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE35021.html
- ❖ Ситуація щодо кримінальних правопорушень у дитячому середовищі спонукає до проведення чіткої взаємодії всіх зацікавлених органів та служб на місцевому рівні.
- ❖ Враховуючи викладене, Міністерство вважає, що профілактика кримінальних правопорушень спонукає до формування правової культури учнів, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми злочинів, подолання девіантної поведінки .

Актуальною у 2021/2022 н. р. залишається профілактична робота щодо протидії торгівлі людьми.

Статистичні дані щодо ситуації з протидії торгівлі людьми в Україні розміщені на сайті Міжнародної організації з міграцій (МОМ). Ресурс доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_counter_trafficking_programme_2019_ukr.pdf

Суголосно до статей 7, 9, 20, 21, 22, 23, 24 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.173) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>) вважаємо за доцільне:

- ❖ педагогічним працівникам закладів освіти пройти он-лайн курси підвищення кваліфікації з питань протидії торгівлі на сайті Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні <https://www.stopthetraffik.org/>
- ❖ продовжувати включати до програм підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти курси, лекції та практичні заняття з питань протидії торгівлі людьми, зокрема, використання електронного курсу «Основи протидії торгівлі людьми» (режим доступу: www.ctcourse.org.ua); <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/osobista-gidnist-bezpeka-zhittya-gromadyanska-poziciya>
- ❖ впроваджувати за рахунок варіативної складової програму виховної роботи з питань протидії торгівлі дітьми для учнів 7-10 класів «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/osobista-gidnist-bezpeka-zhittya-gromadyanska-poziciya>);
- ❖ впроваджувати гуртки та факультативи для учнів 7-10 класів закладів

загальної середньої освіти «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»;

- ❖ проводити інформаційні кампанії до 30 липня - Всесвітнього дня протидії торгівлі людьми; 18 жовтня - Європейського дня боротьби з торгівлею людьми; 2 грудня - Міжнародного дня за відміну рабства; 10 грудня - Міжнародного дня захисту прав людини;
- ❖ розвивати співробітництво із громадськими та міжнародними організаціями і фондами;
- ❖ налагодити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики торгівлі людьми;
- ❖ поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність Кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей за скороченими телефонними номерами: 1578 з питань протидії торгівлі людьми; 1588 з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей.

Останнім часом збільшилася кількість випадків небезпечної поведінки дітей, що загрожує їхньому життю та здоров'ю. Зокрема, йдеться про вплив соціальних мереж в інтернеті. Для підвищення обізнаності педагогічних працівників закладів освіти, батьків та їхніх дітей Міністерство освіти і науки України розробило рекомендації для проведення додаткових профілактичних заходів закладами освіти серед дітей та інформування батьків. Ресурс доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-neobhidnosti-provedennya-dodatkovih-profilaktichnih-zahodiv-v-seredovishi-ditej-ta-pidvishennya-obiznanosti-batkiv>; <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/bezpeka-ditej-v-interneti>

В Україні існує позитивний досвід вирішення актуальних питань молоді. Водночас існує багато викликів, пов'язаних з необхідністю самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, її участі та інтеграції у суспільне життя, що розвиватиме її національну свідомість на основі суспільно-державних цінностей та відповідального громадянства, надаватиме молоді можливості для успішної реалізації і соціалізації, підвищить рівень її громадянських компетентностей, її спроможність бути самостійним, життєстійким, активним, патріотичним і відповідальним учасником суспільного життя.

Постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579 затверджено Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021-2025 роки. Ресурс доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>.

Концепцію Програми схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 р. № 1669.

Метою Програми є створення можливостей для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, її участі та інтеграції у суспільне життя.

В організації виховної роботи в закладі освіти особлива роль

належить класним керівникам. Діяльність класного керівника регламентується «Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 6 вересня 2000 року № 434, затвердженим в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2000 р. за №659/4880. Ресурс доступу: https://ips.ligazakon.net/document/reg4880?an=18&ed=0000_00_00

Дистанційне виховне середовище. Зважаючи на ситуацію з пандемією COVID-19 спланувати роботу, не перевантажуючи учнів, на випадок запровадження дистанційної форми навчання та в залежності від перебування освітнього закладу в одній із чотирьох зон: червоної, помаранчевої, жовтої та зеленої. Детальні інструкції щодо організації освітнього процесу в певній зоні надає Міністерство освіти і науки України.

Використовуючи дистанційні платформи та соціальні мережі забезпечити діяльність учнівського самоврядування, проведення акцій, конкурсів та інших заходів дистанційно і за потребою.